

TRUDNE POCZĄTKI – LATA PRZEPROWADZEK 1945–1961

PIERWSZY DZWONEK

IV Gimnazjum Koedukacyjne w Toruniu powstało na zlecenie kuratora okręgu szkolnego – dr. Skapowskiego – na przełomie lutego i marca 1945 roku. Zlecenie skierowane zostało do prof. Jana Morawskiego, którego zadaniem było jak najszybsze wybranie siedziby szkoły i zadbanie o jej wyposażenie. Pismo z kuratorium zawierało treść następującą:

*Kuratorium
Okręgu Szkolnego Pomorskiego
w Toruniu
dnia 17. 04. 1945 r.
3079/45*

Obywatel Jan Morawski

Powierzam Obywatelowi zorganizowanie IV Państwowego Gimnazjum Koedukacyjnego w Toruniu

*Kurator okręgu szkolnego
dr Czesław Skapowski*

Wybór padł na były budynek mieszkalny przy ul. Mickiewicza 81. W domu tym w czasie wojny znajdowała się niemiecka radiostacja. Z powodu działań wojennych budynek ten był w opłakanym stanie i dlatego też poddano go generalnemu remontowi. Sekretarka szkolna prowadziła w tym czasie zapisy do nowo powstałej szkoły. Lekcje rozpoczęto 9 czerwca 1945 roku – jako kontynuację roku szkolnego 44/45. Program miał być zredukowany, promocji nie przewidywano. Zakończenie roku szkolnego odbyło się już 15 lipca 1945 roku. Jeszcze w lipcu tego roku młodzież uczestniczyła w żniwach w Nawrze, pomagając rolnikom. Praca trwała 2 tygodnie. Uczniów

Pierwsze grono
pedagogiczne

i opiekunów (wychowawców) dowożono na miejsce samochodami. Warto dodać, że poświęcili oni na to jedyne 2 tygodnie wakacji. W tym samym czasie dla uczniów bardziej zaawansowanych zorganizowano tak zwaną „naukę w kompletach”, mającą przygotować młodzież do złożenia egzaminu promocyjnego. Rok szkolny 45/46 rozpoczął dnia 3 września 1945 roku, czyli po zaledwie miesięcznym odpoczynku i był to pierwszy, nieskrócony rok. Dyrektorem szkoły pozostał profesor Jan Morawski. IV Gimnazjum Koedukacyjne liczyło 10 klas, w tym klasę wstępną – łącznie 314 uczniów.

Do grona pedagogicznego składającego się do września 1945 roku z 16 nauczycieli: Stanisławy Cywińskiej, Sabiny Izakienowej, Jadwigi Cendrowskiej, Kamili Jarocińskiej, Ireny Misińskiej, Wiesławy Miller, Józefa Dziarciewskiego, Franciszka Indana, Stanisława Kobosowicza, Pawła Malinowskiego, Tadeusza Tomarewskiego, Heleny Kałcimajskiej, Czarnieckiego; dołączyli ksiądz prefekt Wąsowicz i jedna nieznana z nazwiska pani profesor.

We wrześniu 1945 roku rozpoczęło się kompletowanie książek do szkolnej biblioteki za pieniądze zdobyte przez dyrektora od Zarządu Szkół. W realizacji tego przedsięwzięcia pomagała również młodzież poprzez zbieranie książek wśród mieszkańców całego miasta. Na starówce kwestowano na potrzeby szkoły. Opiekę nad niepełną i niedoskonale funkcjonującą biblioteką przejął Stanisław Kobosowicz. Przystąpiono do gromadzenia wyposażenia gabinetu fizycznego, mającego podlegać prof. Czarnieckiemu i Kowalowi.

20 grudnia młodzież odwiedziła z programem artystycznym rannych i chorych wojskowych w szpitalu garnizonowym. W programie odwiedzin, mającym charakter bożonarodzeniowy, znalazły się popisy muzyczne i wokalne. Rekonwalescenci otrzymali także świąteczne upominki.

Już rok później, w czerwcu 1946 roku, IV Gimnazjum Koedukacyjne uzyskało prawo do zajęcia połowy gmachu przy ul. Sienkiewicza 42. Drugą połowę domu zajmowało powstałe wcześniej Gimnazjum Św. Jadwigi. Przeprowadzka odbyła się w dniach 26–28 czerwca 1946 roku. Sprzęty przenosili uczniowie pod nadzorem grona pedagogicznego oraz sam dyrektor. Nowy gmach okazał się obszerny i wygodny. Szkoła bardzo szybko zagospodarowała nową siedzibę. Przeprowadzono gruntowny remont budynku, wprawiono szyby, drzwi, naprawione zostały podłogi i pomalowane ściany. Doprowadzono elektryczność i naprawiono kanalizację. Skompletowano całkowicie gabinet biologiczny i fizyczny, ostatecznie uruchomiono bibliotekę.

Rozpoczęcie nowego roku szkolnego odbyło się 3 września 1946 roku. W dniu 15 października tego roku szkołę odwiedził ksiądz biskup Kazimierz Józef Kowalski. Przygotowaniem do jego przyjazdu, a zara-

Przed budynkiem nowo utworzonej szkoły przy ul. Sienkiewicza

zem do sakramentu bierzmowania uczniów szkoły, była ogólnoszkolna spowiedź. Biskup wysłuchał na uroczystej akademii koncertu chóru szkolnego, który zaprezentował w swoim repertuarze kilka pieśni religijnych. Biskup Kowalski stwierdził, że jest to najlepszy młodzieżowy chór w Polsce, co było pochwałą dla dyrektora, przede wszystkim jednak dla twórcy i dyrygenta chóru, prof. A. Malinowskiego. Następnie biskup udał się na wizytację lekcji religii w jednej z klas. Dyrektor w imieniu całego grona pedagogicznego wręczył mu upominek w postaci dzieła monograficznego. 8 maja 1946 roku gimnazjum gościło przedstawicieli Wojska Polskiego, przybyłych z okazji obchodów Święta Zwycięstwa. Dzień później uczniowie obecni byli przy odsłonięciu pomnika wdzięczności dla bohaterów Armii Czerwonej. Młodzież oglądała defiladę pieszych i zmotoryzowanych oddziałów żołnierskich.

Młodzi ludzie uczący się w IV Gimnazjum Koedukacyjnym co roku porządkowali mogiły żołnierskie na cmentarzu wojskowym. W dniu Święta Zmarłych podzieleni na pododdziały i jednostki składające się w szczególności z harcerzy, zaciągali w asyście niektórych nauczycieli wartę honorową przy grobach.

Dnia 1 lutego 1947 roku odbyła się w szkole wielka zabawa zorganizowana przez Koło Rodzicielskie, grono profesorów i młodzież. Przybyli przedstawiciele władz samorządowych miasta, wojska i instytucji społecznych, jak również przedstawiciele władz szkolnych z naczelnikiem Wydziału Szkolnictwa Średniego, dr Sperczyńskim na czele. Dochód z imprezy przeznaczono na dożywianie niezamożnych uczniów gimnazjum.

Już podczas jesiennych miesięcy młodzież pod kierownictwem wychowawców i nauczycieli wychowania fizycznego pracowała nad wyrównaniem boiska szkolnego. Na wiosnę 1947 roku oddano je do użytku. Krótco potem, bo 20 kwietnia szkoła świętowała nadanie jej nowej nazwy. Do tej chwili IV Gimnazjum Koedukacyjne nie posiadało swojego patrona. Grono nauczycielskie po rozmowie z wychowankami postanowiło obrać za patrona bohatera narodowego, wielkiego Polaka, przywódcę Insurekcji walczącego o wolność dwóch narodów – TADEUSZA KOŚCIUSZKĘ. Po podjęciu uchwały przez radę pedagogiczną zredago-

Tadeusz Kościuszko –
patron szkoły

Zalesianie nieużytków –
kwiecień 1948 r.

wano prośbę do Ministerstwa Oświaty o nadanie szkole nowej nazwy. Ministerstwo zatwierdziło wybór patrona i jednocześnie zmieniło nazwę z IV Gimnazjum Koedukacyjnego w Toruniu na III Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Tadeusza Kościuszki w Toruniu.

Na uroczystość nadania szkole patrona zaproszono przedstawicieli władz szkolnych i samorządowych, wojska, związków zawodowych i partii politycznych. Zebrani wysłuchali mszy św. celebrowanej przez prefekta szkolnego ks. Bronisława Wąsowicza w Kaplicy szkolnej. Młodzież, aby uczcić patrona, postanowiła ufundować portret Kościuszki z własnych składek. Zakupiono obraz olejny pędzla malarza M. Barwickiego, będący reprodukcją fragmentu dzieła Matejki. Obraz został uroczystie odsłonięty przez dyr. Morawskiego podczas wspomnianej wyżej akademii.

W tym samym 1947 roku odbyła się na szeroką skalę akcja zalesiania nieużytków w nadleśnictwie Osiek pod Toruniem. Młodzież przez dwa dni, od 19 do 20 kwietnia, sadziła drzewa na spalonych obszarach, dotąd leżących odłogiem. W czasie pracy wywiązała

się ostra rywalizacja z liceum im. Kopernika, które w rezultacie uczniowie gimnazjum pobili, osiągając wynik 21 ha zalesionych nieużytków. Kronikiszkolne notowały podobne wydarzenia także w maju 1958 roku oraz w kwietniu 1960, kiedy to uczniowie zasadzili 8 ha lasu drzew szpilkowych w rejonie Glinek.

Tuż z nastaniem wiosny 1947 roku rozpoczęły się prace w ogrodzie szkolnym, którego opiekunką została pani prof. Nowicka. Teren na ten cel przeznaczony uporządkowano oraz wprowadzono szereg ulepszeń z pomocą

specjalistów ogrodników, członków Koła Rodzicielskiego. Pracowity rok zakończono oficjalnie akademią 28 czerwca.

Następny rok zapoczątkowany został kolejną przeprowadzką. Na podstawie zarządzenia władz szkolnych liceum musiało odstąpić pięknie zagospodarowany budynek innej szkole i przenieść się do lokalu przy ulicy Piekary. Po przeniesienia warunki lokalowe szkoły uległy poważnemu pogorszeniu z powodu ciasnoty, braku boiska i auli,

Uczniowie przed
budynkiem szkoły przy
ul. Piekary po kolejnej
przeprowadzce – wrzesień
1947r.

a przede wszystkim dzielenia budynku z Gimnazjum im. Żeromskiego pracującym po południu. Wszystkie te niedogodności krępowały rozwój szkoły i uszczuplały zakres jej pracy. W tym wypadku koniecznym okazało się zaniechanie naboru do klas pierwszych, w związku z czym ilość klas (10) nie uległa zmianie.

Dnia 7 września z okazji święta lotnictwa młodzież wraz z wychowawcami wzięła udział w defiladzie przed marszałkiem Polski – Michałem Rola-Żymierskim.

Na przełomie października i listopada 1947 roku odbyła się w gimnazjum niezwykle ważna zbiórka pieniędzy na odbudowę stolicy. Pieniądze zostały zebrane od każdej z klas i po zsumowaniu oddane do redakcji „Głosu Pomorza”. Szkoła zebrała kwotę 4589 zł, o 110% większą niż zakładano.

Warto również wspomnieć o często organizowanych zabawach szkolnych, na które zapraszane były ważne osobistości związane z życiem politycznym i społecznym miasta, przedstawiciele władz samorządowych, miejskich i szkolnych oraz delegaci wojska i Komisji Edukacji, a czasem nawet gawiedź uczniowska ze wszystkich szkół średnich w Toruniu. Taka właśnie zabawa odbyła się w szkole w marcu 1948 roku pod hasłem „młodzież zaprasza młodzież”. Dochód z imprezy przeznaczony został – tym razem – na potrzeby szkoły. Zebrane pieniądze zasilili kasę komitetu pomocy stypendialnej i żywieniowej dla najuboższych wychowanków placówki. Dzięki staraniom dyrektora Morawskiego i z pomocą Koła Rodzicielskiego w marcu 1948 r. w szkole został zamontowany radiowęzeł.

1 czerwca 1948 r. III Gimnazjum i Liceum opuścili pierwsi absolwenci. Egzamininy pisemne odbyły się już na początku maja, a w skład komisji egzaminacyjnej weszli:

- jako przewodniczący komisji delegat ministerstwa oświaty dr Sperczyński,
- dr Cieślak jako delegat społeczeństwa,
- dyrektor Morawski oraz nauczyciele: prof. J. Antonowicz, S. Cywińska, G. Duchowa, ks. Czesław Dziedzic, M. Nowicka i A. Szemiako.

Do egzaminu maturalnego przystąpiło 19 osób, jednej uczennicy nie dopuszczono. Wszystkie zdające osoby otrzymały świadectwa dojrzałości, zaś władze szkolne wyraziły zadowolenie z wyników egzaminu. Nazwiska pierwszych absolwentów to: *Brygida Freimanówna, Halina Hryńczukówna, Irena Kowalówna, Ewa Ostaszewska, Jolanta Pietraszewska, Danuta Płażanka, Zofia Rotterówna, Krystyna Sałacińska, Janina Trambowiczówna, Zofia Wielgusówna, Maria Zajkowska, Jerzy Borowski, Wojciech Jakubowski, Janusz Lubowicz, Zbigniew Ostojki, Stanisław Niewiadomski, Józef Pietra-*

Naczelnik dr
Sperczyński,
prof. Cywińska
i dyr. Morawski
w otoczeniu
pierwszych
maturzystów

szewski, *Olgierd Rymgaytło, Zbigniew Stefan*. Pożegnanie maturzystów odbyło się 6 czerwca.

Krótko po tych wydarzeniach otwarto międzyszkolną wystawę artystyczną, na której znalazło się wiele wyśmienitych prac z III Liceum. Pod koniec czerwca młodzież brała udział w akcji odgruzowania Torunia przy niwelowaniu pl. Świerczewskiego (św. Katarzyny).

Tradycja zalesiania w nadleśnictwie Osiek dała o sobie znać również w tym roku. Ogólny bilans tej akcji wyniósł 61 ha, Za pracę w utrudnionych warunkach szkoła otrzymała dodatkowo wysokie wynagrodzenie pieniężne.

Rok zakończono 26 czerwca 1948. Kurator Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu wyróżnił z grona pedagogicznego szereg osób. Tekst każdego pisma przesłanego do szkoły brzmiał:

Doceniając wkład obywatela w budowę Demokratycznej Polski Ludowej w dziedzinie oświaty, wyrażam mu za dotychczasową pracę podziękowanie i przyznaję nagrodę pieniężną w wysokości 5000 zł – Kurator Okręgu Szkolnego dr Czesław Skapowski.

Pierwsze wyróżnienia nadeszły 1 maja i zbiegły się ze Świętem Pracy (wyr. 8 osób), a kolejne pod koniec roku szkolnego (4 osoby). Nagrody otrzymali: dyrektor, dziewięciu nauczycieli, sekretarka i woźny. Niezależnie od tych wyróżnień prof. M. Mroczkowska otrzymała w Bydgoszczy Srebrny Krzyż Zasługi za pracę w dziedzinie oświaty.

W dzień po zakończeniu roku szkolnego 1947/48 szkoła ponownie musiała zmienić siedzibę. W związku z nową organizacją szkół i utworzeniem tak zwanych „jedenastolatek” liceum przeniosło się na plac Świerczewskiego (św. Katarzyny) do lokalu szkoły podstawowej nr 22, z którą złączyło się w jeden zespół szkolny.

Utworzona została „Jedenastoletnia Szkoła Ogólnokształcąca Typu Podstawowego i Licealnego im. Tadeusza Kościuszki”. Okazały budynek, odnowiony wewnątrz, pomieścił z łatwością 25 oddziałów obejmujących 918 uczniów, wśród których widać było zarówno dziecinne buzie, jak i dorosłe twarze przyszłych maturzystów. Nagrodą za ubiegłoroczne osiągnięcia szkoły oraz zachętą do nowych było przekazanie przez dyrektora Niezabitowskiego aparatu radiowego jako nagrody przechodniej od Ministra Administracji Publicznej.

W dniach 7–9 czerwca 1949 roku odbyły się w III Państwowej Szkole Ogólnokształcącej egzaminy dojrzałości. Świadectwa maturalne otrzymało 60 absolwentów, w tym aż 51 osób zdawało maturę typu matematyczno-fizycznego – 85% maturzystów to matematycy.

Decyzją Ministra Oświaty z dnia 10 sierpnia 1950 roku w miejsce dotychczasowej placówki powołano Szkołę Ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Toruniu. W tym okresie nastąpił spadek atrakcyjności liceów ogólnokształcących na rzecz szkolnictwa zawodowego. Wzrastające ogromnie zapotrzebowanie na wykwalifikowane kadry techniczne dla burzliwie

Profesorowie
wyróżnieni nagrodą
Kuratorium – maj
1948 r

rozwijającego się przemysłu powodowało przejście najzdolniejszej młodzieży do szkół zawodowych. Lata pięćdziesiąte obfitowały w znaczne zmiany, przede wszystkim kadrowe, ale nie tylko. W 1951 roku odszedł ze szkoły jej pierwszy dyrektor – mgr Jan Morawski, funkcję dyrektora w roku szkolnym 1950/51 objęła mgr Antonina Zaborna, a w następnym roku prof. Gizela Stapf. Od roku szkolnego 1953/54 dyrektorem został prof. Bronisław Kiciński.

Do najistotniejszych przemian zaliczyć chyba jednak należy nową nazwę szkoły. Po likwidacji Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w dniu 26 lutego 1957 roku dyrekcja szkoły wystąpiła do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z pismem, w którym dyrektor wraz z radą pedagogiczną proponował zmienić nazwę szkoły na „IV Szkoła Państwowa i Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Toruniu”. Sprawa niestety została załatwiona tylko częściowo, gdyż Wydział Oświaty nadał szkole nazwę, nie uwzględniając w niej patrona. Taka decyzja wywołała sprzeciw grona pedagogicznego, które wraz z dyrektorem dnia 19 września 1957 roku wysłało do Ministerstwa pismo z prośbą o przywrócenie placówce imienia Tadeusza Kościuszki. Ministerstwo ostatecznie zarządzeniem z dnia 22 października 1957 roku zgodziło się z opinią szkoły i pozwoliło na powrót patrona. Uroczystość nadania placówce imienia Tadeusza Kościuszki miała miejsce dnia 17 grudnia 1957 roku i była wielkim świętem. Zebranych powitał nowy dyrektor szkoły, mgr Ryszard Boszko, aulę zapełnili goście, rodzice i uczniowie, którzy przygotowali bogaty program artystyczny:

Dyrektor Ryszard Boszko

tańczono poloneza i krakowiaka, recytowano fragmenty „Insurekcji” i „Bitwy Racławickiej” oraz zagrano „Pożegnanie Ojczyzny” i „Marsz Kosynierów”. Dnia 25 września 1958 szkoła otrzymała sztandar.

W dniach od 3 do 12 maja 1958 roku biblioteka szkolna urządziła z okazji Dni Oświaty, Książki i Prasy wystawę plakatów ilustrujących zagadnienia czytelnictwa. Opracowano również życiorysy czołowych pisarzy polskich i wykazy atrakcyjnych nowości prasowych.

W 1959 roku na apel Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu „Tysiąc szkół na tysiąclecie” szkoła odpowiedziała zbiórką pieniędzy: „Tysiąc złotych na tysiąc szkół”. I to jej przypadł zaszczyt otrzymania pierwszego w województwie budynku, tak zwanego Pomnika Tysiąclecia Państwa Polskiego.

ZRZESZAJMY SIĘ

Tuż po rozpoczęciu pierwszego prawdziwego roku szkolnego w 1945 roku powołano do życia kilka organizacji szkolnych. Powołano przede wszystkim naczelną organizację szkoły – Samorząd Szkolny —jako instytucję mającą na celu troskę o sprawy porządku, czystości, pomocy w nauce i urządzania imprez kulturalnych. Samorząd powstał przez zrzeszenie przedstawicieli samorządów poszczególnych klas w samorząd międzyklasowy, którego członkowie wyłonili spośród siebie kandydatów do samorządu szkolnego. Jego opiekunką została profesor Kamilla Bielska. Oprócz tego organu powstała również spółdzielnia szkolno-uczniowska, prowadząca później sklepik, współpracująca z Wojewódzką Spółdzielnią Spożywców i wykonująca dla niej plakaty oraz ogłoszenia. Zaczęły funkcjonować koła zainteresowań. Jednak ich działalność nie rozwinęła się, gdyż brakowało odpowiednich środków

i warunków. Pomimo to uczniów zainteresowanych j. polskim skupiało jedyne koło przedmiotowe – polonistyczne. Prowadziła je p. Stanisława Cywińska. Istniało również szkolne koło Polskiego Czerwonego Krzyża z opiekunką p. Aleksandrą Jarocińską.

W roku szkolnym 45/46 w szkole powstał chór młodzieżowy pod batutą prof. Pawła Malinowskiego, odnoszący później niejednokrotnie sukcesy i uczestniczący w życiu artystycznym. Już w tym samym roku chór IV Gimnazjum siedmiokrotnie wystąpił w studiu toruńskiego radia.

W kolejnym roku szkolnym w związku z pełniejszym zagospodarowaniem budynku, lepszym wyposażeniem i wykrystalizowaniem się zainteresowań młodzieży, a także

Chór szkolny pod batutą prof. Pawła Malinowskiego

dzięki dotacjom materialnym zaczęły rozwijać się koła zainteresowań. W tym czasie powstały aż cztery nowe koła, z czego każde było organizacją ściśle przedmiotową. Powstały mianowicie: koło przyrodnicze z opiekunem w osobie pani prof. M. Nowickiej, kółko artystyczne pod opieką prof. J. Nowakowskiej, koło historyków z prof. J. Cendrowską oraz kółko modelarskie z prof. W. Millerówną na czele. Zorganizowano też czynne drużyny harcerskie. W tym roku, co wiązało się z powstaniem tak szerokiej gamy organizacji, skompletowano gabinety fizyczny oraz biologiczny i uruchomiono bibliotekę.

W połowie listopada 1946 nastąpiło otwarcie świetlicy uczniowskiej. Przeznaczono na nią jedną z największych sal szkolnych. Wnętrze zostało udekorowane przez uczniów – rysowników i malarzy. Samorząd szkolny opracował program zajęć o charakterze naukowym i rozrywkowym, wyznaczył dyżury. Opiekunką, a zarazem inicjatorką świetlicy była prof. M. Mroczkowska.

W związku z oddaniem do użytku zniwelowanego boiska szkolnego wiosną 1946 roku zorganizowano w szkole koło sportowe, które rozpoczęło ożywioną działalność na terenie liceum, urządzając wewnętrzne zawody lekkoatletyczne i przygotowując się do zawodów międzyszkolnych.

W 1948 roku rozpoczęły działalność trzy organizacje polityczne wchodzące w skład ZMP i mające na celu szerzenie ideologii i realizacji założeń PZPR w środowisku młodzieży. Opiekę nad ZMW, przybudówką młodzieżową PPR-u objęła w IV Liceum i gimnazjum pani Duchowa. Drugą nowo powstałą organizacją był OMTUR, czyli Organizacja Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego – z panią Ireną Nowakowską na czele. Trzecia to Wici (Związek Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej) z opiekunem w osobie samego dyrektora – J. Morawskiego.

Na początku roku szkolnego 1948/49 uformował się też związek „Służba Polsce”, zrzeszający klasy dziewiąte i –jak odnotowano w kronice: „przygotowujący młodych ludzi do pracy zawodowej i obrony kraju”. Wkrótce potem (13 stycznia '49) utworzono Koło Przyjaźni Polsko-Radzieckiej i zespół młodzieżowy składający się z kierowników naczelnych poszczególnych organizacji. Powołano do istnienia Sąd Koleżeński. Liczba członków w tym okresie przekroczyła 100.

W maju 1949 roku wyodrębniono z koła przyrodniczego podsekcję laboratoryjną i techniczną, których zadaniem była w szczególności praca z mikroskopem. Funkcjonowało również kółko kra-

Koło Przyrodnicze
– sekcja laboratoryjna

joznowcze, którego członkowie krótko po zrzeszeniu odbyli szereg wycieczek i wędrowek po Polsce, między innymi w góry i do różnych miast Polski, w tym Bydgoszczy i Biskupina. Większość kół wyjeżdżała na różne wycieczki pod koniec drugiego semestru. Tuż po rozpoczęciu nowego roku zawiązano również Ligę Morską i Koło Odbudowy Warszawy. Jednym z charakterystycznych znaków tego czasu było zebranie ZMP z 4 lutego 1949 roku, podczas którego odbyła się „niezwykle ważna dyskusja na temat klerykalizmu i lekcji religii w szkołach publicznych. Dyrektor gimnazjum wraz z członkami organizacji wniosli wniosek o wycofanie religii ze szkół” (kronika szkolna z roku 1948).

W latach pięćdziesiątych w miejsce ZMP powstała nowa ideowo-polityczna organizacja – ZMS (Związek Młodzieży Socjalistycznej). Za organizację pracy ZMS był trzykrotnie nagradzany w latach 1960/61/62. Z inicjatywy tej organizacji powstał w szkole Ochotniczy Hufiec Pracy, którego członkowie pomagali przy zagospodarowaniu obecnego obiektu szkolnego. Młodzież 21 kwietnia 1960 roku pod kierunkiem J. Wyczyńskiego porządkowała także skwer przy hangarach Areoklubu Pomorskiego. Zaangażowanie tej organizacji zastało docenione przez 5-te Plenum Komitetu Miejskiego PZPR, które w 1959 roku uznało szkolny ZMS za przodującą organizację w Toruniu.

Powróciło też do szkoły ZHP. Sośno to miejsce, w którym w lipcu 1959 roku harcerki i harcerze z 21 Toruńskiej Drużyny Harcerskiej spędzili czas na obozie. W maju 1960 roku w szkole miała miejsce bardzo miła uroczystość, związana z pierwszym występem harcerskiego zespołu satyrycznego i otwarciem harcówki. Drużyna uzyskała w roku 1960 uznanie komendy Bydgoskiej Chorągwi ZHP w postaci pisma pochwalnego.

ROZŚPIEWANA „CZWÓRKA”

Chociaż pierwsze koło artystyczne zawiązane zostało w 1946 roku, podobnie jak chór, twórczość plastyczna uczniów rozwijała się już wcześniej. Przykładem mogą być jasełka klasy 2a zaprezentowane 17 grudnia 1945 roku w Teatrze Ziemi Pomorskiej, a później na scenie kina Wisła. Dochód z przedstawienia został przeznaczony na stypendia dla niezamożnych uczniów liceum.

Inną imprezą artystyczną na większą skalę może być udział młodzieży w Koncercie muzycznym Okręgu Pomorskiego 27 września 1946 roku w Teatrze Ziemi Pomorskiej i zdobycie 2 miejsca przez śpiewaczki z klasy IVg – Pietrzykowską i Wielgusównę. Chór szkolny siedmiokrotnie występował w toruńskim radiu. Warto również wspomnieć, że oprócz śpiewów okolicznościowych chór szkolny miał w tym roku w radio aż 13 audycji indywidualnych, zaś 13 października 1947 roku wystąpił przed mikrofonem Polskiego Radia w 20 minutowej audycji.

8 czerwca 1947 roku na koncercie dzieci pomorskich wystąpił tercet żeński, zdobywając 2 miejsce. W pierwszym semestrze 1946 roku uczniowie przygotowali inscenizację pt. „Taka jest książki siła”, czyli sąd nad *Latarnikiem* Sienkiewicza. Niedługo potem zostało założone kółko teatralne, prowadzone przez prof. Kowalczyka i Z. Syrowę. Swoim występem zyskało ono uznanie nie tylko na terenie szkoły.

Ponadto od 1953 roku, przez cały okres pobytu szkoły w gmachu przy ulicy Świerczewskiego, organizowane były w szkole koncerty muzyczne. Przynajmniej raz do roku urządzano zabawy taneczne, z których dochód przeznaczano na dożywianie lub na rzecz szkoły. Na zabawy te zapraszano grono samorządu miejskiego, przedstawicieli Kuratorium Szkolnictwa Średniego i wojska. Oprócz tego zazwyczaj odbywały się spotkania opłatkowe, zawsze w przeddzień opuszczenia szkoły na ferie świąteczne oraz zabawy andrzejkowe.

W latach pięćdziesiątych szkolnym organem prasowym był „Głos Kościuszkowców”, w którym np. w lutym 1959 roku Spółdzielnia Uczniowska „Osiołek” polecała następujące usługi: „wstawianie brakujących klepek celem zapobiegania przeciekaniu i wyparowywaniu wiadomości, zastrzyki zapobiegające ciągotom wagarowym, odparowywanie z głów wody sodowej metodą uderzeniowego podgrzewania, itp.”

Kółko dramatyczne wystawiło na szkolnej scenie „Odpawę posłów greckich” pod kierownictwem A. Kowalczyka w 1958/59 roku. Kółko to zorganizowało również 24 maja 1960 wieczornicę (obszerne fragmenty tragedii J. Słowackiego „Lilia Weneda”) związaną z obchodami Tysiąclecia Państwa Polskiego.

W SPORTOWYCH SZRANKACH

Działalność sportowa szkoły w latach 1945–50 związana była prawie nierozdzielnie z osiągnięciami w tej dziedzinie. Jednym słowem uprawianie sportowych dyscyplin na wszelkiego rodzaju zawodach łączyło się zwykle z wygraną lub znacznym sukcesem ze strony IV, a później III Liceum. „Kościuszkowcy” należeli do najlepszych sportowców wśród szkół toruńskich. W czołówce stała przede wszystkim reprezentacja siatkówki i lekkiej atletyki. Na zawodach z okazji dni Torunia 23 czerwca 1947 roku (już po powołaniu kółka sportowego i rozegraniu wewnętrznych zawodów lekkoatletycznych) zdo-

Mistrzowska drużyna siatkówki z Ireną Felchnerowską – znaną sportsmenką Torunia

byto pierwsze miejsca w skoku w dal, rzucie piłką, sztafecie i – oczywiście – w siatkówce. Następnie w marcu 1948 roku szkoła odniosła zwycięstwo w rozgrywkach o mistrzostwo szkół średnich w Toruniu w koszykówce (26:6 z Liceum Budowlanym, 36:6 z Liceum. Pedagogicznym, 30:6 z Liceum Elektrycznym). Także 2 maja 1948 roku odbyły się zawody lekkoatletyczne na stadionie w Toruniu. W siatkówce żeńskiej, piłce ręcznej, biegach na 60m, 500m, 4×60m, w skoku w dal, skoku wzwyż, pchnięciu kulą, rzucie dyskiem – we wszystkich tych konkurencjach uczniowie zajęli pierwsze miejsca. Należy oczywiście odnotować zwycięstwo uczennicy III Liceum – znanej sportsmenki pomorskiej Ireny Felchnerowskiej na olimpiadzie w Bydgoszczy, podczas której skoczyła wzwyż 140 cm oraz wygraną drużyny siatkówki (również z udziałem Ireny Felchnerowskiej) także w lipcu tego roku. Wrzesień 1948 roku przyniósł pierwsze miejsce w koszykówce i siatkówce męskiej na mistrzostwach szkół w Toruniu. Następnie w dniach 7, 8, 9 czerwca 1949 roku – podczas Zawodów Okręgowych Szkół Średnich we Włocławku – III Liceum i Gimnazjum najliczniej reprezentowało okręg pomorski, czego konsekwencją była wygrana naszego regionu w rozgrywkach. Kolejne spore osiągnięcie to wygrana 2:0 w Warszawie w siatkówce, Czyżbyśmy nie potrafili przegrywać w dziedzinie sportowej? Być może była to zasługa wspaniałej młodzieży, a na pewno doskonałego nauczyciela „ćwiczeń cielesnych” – prof. J. Syrockiego.

W latach 50. okazało się, że dla sportowców nie ma rzeczy niemożliwych. Sekcja Narciarska IV Liceum w październiku 1953 roku wybudowała skocznnię narciarską w Kaszczorku, na której potem odbywały się zawody jeśli pozwoliła na to niezbyt przecież górską aurą.

PIERWSZE SUKCESY

Młodzież dla lasu

Jeśli chodzi o osiągnięcia szkolne nie związane ze sportem wspomnijmy na początek sukces chóru szkolnego, jakim był występ w Rozgłośni Polskiego Radia w Warszawie i 13 audycji indywidualnych w ciągu jednego tylko roku (1947) w radiu miejscowym. Następnie – pierwsze miejsce uczennicy kl. 2a w konkursie recytatorskim młodzieży szkolnej z Pomorza (1947) i wspomniane wcześniej 2 miejsce tercetu żeńskiego 8 czerwca 1947 roku.

Wymienić należy także pierwsze miejsce w akcji zalesiania nieużytków w Osieku i pochwałę Ministerstwa Oświaty dla Koła Biologicznego w roku szkolnym 1949/50. W dalszych latach pomimo trudności związanych ze spadkiem atrakcyjności liceów, szkoła nadal odnosi sukcesy. Pracownia chemiczna prowadzona przez prof. L. Echausta uzyskuje bardzo wysoką ocenę podczas powizytacyjnej konferencji rady peda-

gogenicznej, a w 1953 zostaje zaliczona do najlepszych pracowni w kraju. Między innymi dzięki temu w 1955 roku Ministerstwo Oświaty przydzieliło połączone Szkoły Podstawową i Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika jako „szkołę ćwiczeń” dla studentów kierunków pedagogicznych.

Jeżeli chodzi o olimpiady przedmiotowe, to o pierwszym w historii laureacie olimpiady chemicznej słyszymy w latach 53/54. Był nim uczeń Bachowski przygotowany przez prof. Echausta. Po sześciu latach kolejny laureat, tym razem olimpiady fizycznej – Michał Tępczyk (opiekun – Z. Kimaczyński).

Natomiast kółko historyczne prowadzone przez S. Kędzior otrzymało w 1959 roku pierwszą nagrodę na Ogólnopolskim Konkursie Historycznym. Sukces został powtórzony w 1961 roku, kiedy to na szczęblu wojewódzkim zdobyto trzecie miejsce.